

Opracowanie: Joanna Banik
 Konsultacje merytoryczne: Katarzyna Smyk, Arkadiusz Jełowicki
 Fotografie: Błażej Duk, Paweł Uchorczak, Teresa Sobota
 Opracowanie graficzne: Ewelina Skut

Partnerzy:

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Utrwalić to, co niematerialne

Archiwum Społeczne w Ujeździe

Po co nam archiwum społeczne?

Archiwum społeczne to inicjatywa, która zakłada partycypację, a więc udział większej grupy osób dzielących się nagraniami, fotografiami, dokumentami, wspomnieniami. Tworzą je pasjonaci, którzy potrafią skupić wokół siebie społeczność i зараzić ją swoimi zainteresowaniami, aby wspólnie dokumentować np. historię swojej miejscowości.

Powołanie Archiwum Społecznego Ujeździe, w skrócie ASU, będzie naturalną konsekwencją aktywności religijnej i kulturalnej mieszkańców gminy Ujazd. Dzięki niej wspólnota opracowała i skutecznie przeprowadziła wniosek na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w Polsce zwyczaj układania kwiatnych dywanów (nazywanych także chodnikami) w swoich wsiach. Zarówno zwyczaj, jak i wspomniana aktywność społeczności, wymaga utrwalenia i upowszechniania. Wydaje się, że najwłaściwszą formą zachowania materialnych i niematerialnych elementów dziedzictwa oraz wiedzy o nim może być formuła społecznego archiwum. W podobnych okolicznościach powstawały inne pokrewne archiwa.

Tworzymy je dla siebie, dla współobywateli i dla całej kultury, aby zachować świadectwa.

Odpowiedzialność za powstanie archiwum społecznego tradycji kwiatnych dywanów na Opolszczyźnie wziął na siebie Błażej Duk, lider depozytariuszy tradycji dywanów kwiatowych z Zalesia Śląskiego.

„Czuję, że warto, że trzeba utrwalić i zachować dla przyszłych pokoleń wszystko co się da na temat tej naszej tradycji, która znajduje się na Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO”.

Błażej Duk

Jak stworzyć archiwum społeczne tradycji?

Archiwum Społeczne w Ujeździe będzie schronieniem dla tego, co kruche, ulotne i niematerialne. O tym, jak się zabrać do pracy, opowie podczas warsztatów dr Arkadiusz Jełowicki, członek Rady ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego przy MKiDN. Ekspert wyjaśni, w jaki sposób – zgodnie z prawem i wolą społeczności lokalnej – zarchiwizować i utrwalić coś, co jest z natury niematerialne, nieuchwytne i niedotykalne. Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych do udziału w warsztatach.

Warsztaty z tworzenia archiwum społecznego odbędą się w sobotę, 22 października 2022 r. w Miejsko-Gminnym Ośrodku Działalności Kulturalnej w Ujeździe:

– w godz. 10.00-12.00 – z depozytariuszami kwiatnych dywanów,
– w godz. 13.00-15.00 – dla wszystkich zainteresowanych.

Warto pamiętać, że organizacja przyszłego archiwum powinna być oparta przede wszystkim o lokalną społeczność oraz samorząd. Ten ostatni może do pomocy uruchomić podległe sobie instytucje kulturalne oraz edukacyjne. Trzecim ogniwem realizującym cel mogą być organizacje (stowarzyszenia) trzeciego sektora działające na terenie gminy.

Czy można zarchiwizować coś tak niefizycznego jak dziedzictwo niematerialne?

Okazuje się, że tak! Można i warto utrwalać własne tradycje. Nie jest to sprawa ani szybka, ani prosta. To proces. I jak każdy proces, również i ten dotyczący utrwalania niematerialnego dziedzictwa kulturowego można podzielić na trzy etapy:

- dokumentowanie;
- archiwizowanie;
- upowszechnianie.

Te etapy dzielą się na kolejne konkretne działania, które należy wykonać. Sama tylko archiwizacja ma kilka etapów takich jak:

- selekcja materiałów (zdjęć, wspomnień, nagrań, świadectw, dokumentów itp.);
- przygotowanie i konserwacja przekazanych materiałów;
- digitalizacja zasobu;
- stworzenie dokumentacji zasobu.

Proces utrwalania niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest ważny dla depozytariuszy, dla współobywateli, a także dla całej kultury w wymiarze narodowym i globalnym.

„Archiwum Społeczne w Ujeździe powinno stać się repozytorium pamięci kulturowej mieszkańców gminy oraz szeroko rozumianych okolic. Ponadto powinno rejestrować wszelkie pozostałe konteksty funkcjonowania zwyczaju. Powołanie i działalność ASU będzie mieć na celu wzmacnianie i utrwalanie tożsamości kulturowej wspólnoty lokalnej. Do pozostałych głównych zadań Archiwum należeć będzie upowszechnianie wiedzy o zwyczajach i historii poszczególnych miejscowości gminy. W odległej perspektywie ASU zachowa przywołaną wiedzę na przyszłość, nawet wtedy, kiedy opisywane zjawisko kulturowe zniknie”.
dr Arkadiusz Jełowicki

dr Arkadiusz JEŁOWICKI

Etnolog, badacz terenowy, członek Rady ds. Dziedzictwa Niematerialnego przy MKiDN, kustosz w Muzeum Narodowym Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie (Dział Badań Dziedzictwa Kulturowego Wsi i Rolnictwa), członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, redaktor naczelny czasopisma „Dziedzictwo Kulturowe Wsi”, badacz terenowy realizujący w latach 2012-2016 projekt badawczy dokumentujący dziedzictwo niematerialne Wielkopolski. Obecnie dokumentuje przejawy tradycyjnej obrzędowości dorocznej na obszarze wybranych miejscowości w woj. wielkopolskim. Brał m.in. udział w spycimierskich projektach w latach 2019-2020 i 2021-2022, podczas których przygotował założenia do powstania archiwum społecznego.

dr Arkadiusz Jełowicki

Błażej Duk

Błażej DUK

Urodził się w 1984 r. w Strzelcach Opolskich. Mieszka w Zalesiu Śląskim, gdzie ukończył szkołę podstawową, w której pod koniec edukacji zajmował się archiwizacją starych fotografii oraz stworzył pierwszą stronę internetową miejscowości. W 2009 r. ukończył informatykę na Politechnice Opolskiej. Od powstania pierwszej strony internetowej miejscowości w 2000 r. rozpoczął archiwizowanie oraz opisywanie ważniejszych wydarzeń w Zalesiu Śląskim. Stworzył również stronę internetową Ochotniczej Straży Pożarnej oraz parafii, którą nadal uzupełnia treściami poświęconymi ważniejszym wydarzeniom. Od kiedy zakupił pierwszy aparat cyfrowy, dokumentuje przeróżne wydarzenia, tradycje oraz okoliczny krajobraz wsi i jej okolic, w tym szczególnie Góry św. Anny. W 2020 r. aktywnie włączył się w prace nad wpisaniem tradycji układania dywanów kwiatnych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Był również liderem i przedstawicielem społeczności depozytariuszy z Zalesia Śląskiego pracujących przy wpisie tej tradycji na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości prowadzoną w oparciu o Konwencję UNESCO z 2003 r. Ma zamiar stworzyć społeczne archiwum tej tradycji, obejmujące swym zasięgiem cztery miejscowości: Klucz, Olszową, Zalesie Śląskie i Zimną Wódkę.